

Ks. RYSZARD TOMCZAK

HISTORIA INTERPRETACJI PYTANIA UCZNIÓW JANA CHRZCICIELA (Mt 11, 2–6 i Łk 7, 18–23)

W obrębie synoptycznej tradycji o Jezusie pytanie Jana Chrzciciela: „Czy Ty jesteś Tym, który ma przyjść, czy też innego mamy oczekiwać?” (Mt 11, 3; Łk 7, 19) ma szczególne znaczenie dla dzisiejszej chrystologii. Ta perykopa ewangelijna stanowi ważne zagadnienie dla wykazania postawy Chrzciciela wobec godności mesjańskiej Jezusa oraz relacji tego ostatniego wobec sformułowanego pytania przez Jana Chrzciciela.

Przy wyjaśnieniu tego logionu autorzy najczęściej koncentrują się na interpretacji poszczególnych jego elementów treściowych, jak np. określeniu „Przychodzący”¹ i „Kyrios”² lub szukają powiązania z literaturą mandejską³. Inni rozważają go jako odbicie polemiki pierwotnego Kościoła z

1. H. Schürmann. Das Lukasevangelium. T. 1. Kommentar zu Kap 1,1–9,50. Leipzig 1970 s. 408 n.; W.G. Kümmel. Jesu Antwort an Johannes den Täufer. Wiesbaden 1974 s. 153 n.; J. Gnilka. Das Matthäusevangelium. Kommentar zu Kap 1,1–13,58. T. 1. Freiburg–Basel–Wien 1986 s. 406 n.

2. J. Ernst. Das Evangelium nach Lukas. Leipzig 1983 s. 170; S. Sabugal. La embajada mesianico del Bautista (Mt 11, 2–6; Lc 7, 18–23). „Augustianum” 13: 1973 f. 2 s. 12–14.

3. M. Lidzbarski. Das Johannesbuch der Mandäer. Gießen 1915 s. 243.

Joannitami⁴. Wielu autorów w poszukiwaniu historyczności tego fragmentu prowadzi rozważania odnosząc je do źródła Q⁵.

Wielość interpretacji, podziałów, hipotez i opinii autorów o treściowej zawartości logionu stwarza trudność zgrupowania ich według narzuconego z zewnątrz schematu. Wydaje się, że najwłaściwszym sposobem usystematyzowania ważniejszych interpretacji treści pytania Jana Chrzciciela będzie zestawienie ich w historycznym porządku. W historii interpretacji pytania Chrzciciela można wyodrębnić trzy okresy: patrystyczny, średnio-wieczno-odrodzeniowy i egzegezy współczesnej.

I. W okresie patrystycznym pytanie to było uważane przede wszystkim jako rodzaj wątpliwości Jana Chrzciciela w mesjański charakter osoby Jezusa. Tertulian i Teodoret z Cypru⁶ uważali, że Jan Chrzciciel otrzymał tylko przejściową łaskę prorocką w celu przygotowania drogi Jezusowi. Gdy Jezus rozpoczął publiczną działalność, Duch Św. „przełał” się całkowicie na Niego, natomiast Jan pozbawiony został Jego działania. Odtąd Prekursor Chrystusa byłby człowiekiem podobnym do innych, a więc podatnym na ignorancję, wątpliwości i zgorszenia. Jan nie będąc już rzecznikiem Ducha Św., zwątpił w to, że Jezus może być Mesjaszem, dlatego wysłał poselstwo swoich uczniów do Jezusa.

Ambroży⁷ sądził, że Chrzciciel będąc świadkiem niezwykłości życia Jezusa zwątpił w fakt przyszłej Jego śmierci. Wątpliwości jego nie

4. A. Fridrichsen. *Le probleme du miracle dans le christianisme primitif*. Paris 1925 s. 64–69; M. Goquel. *Au seuil de l'Evangile. Jean-Baptiste*. Paris 1928 s. 63; C.H. Kraeling. *John the Baptist*. New York 1951 s. 128 n.

5. S. Schulz. *Die Spruchquelle der Evangelisten*. Zürich 1972 s. 190–203; P. Hoffmann. *Studien zur Theologie der Logienquelle*. Münster 1972 s. 198–215; A. Vögtle. *Wunder und Wort in urchristlicher Glaubenswerbung (Mt 11, 2–6; Lk 7, 18–23)*. W: *Das Evangelium und die Evangelien*. Düsseldorf 1971 s. 219–222.

6. Tertulian. *Adversus Marcionem*. IV, 18, 5–6. CC I, 590; Teodorat z Cypru. *Qeaestiones et responsiones ad orthodoxos* 38. W: *Iustini opera*. T. 3, 4 – cytuje za Sabugal, jw. s. 217.

7. *Expositio Evangelii secundum Lucam* (7, 20). CC 14, 167.

dotyczyły osoby Jezusa–Mesjasza, lecz wypływały z pobożności, podobnie jak u św. Piotra (por. Mt 16, 22). Opinia Ambrożego ma swoją analogię z wyjaśnieniem Hieronima⁸ i Grzegorza z Nyssy⁹, którzy źródło wątpliwości Jana widzieli we wstąpieniu Jezusa do piekieł. Według ich opinii Jan zapowiadając Zbawiciela ludziom na ziemi chciał również wiedzieć, czy ma Go również zapowiedzieć mieszkańcom podziemi.

Najbardziej radykalną opinię reprezentuje Orygenes¹⁰, który twierdził, że pytanie Chrzciciela wyraża ignorancję w stosunku do Jezusa, chociaż Jan znał Go dobrze. Wątpliwość Prekursora – zdaniem Orygenesesa – wypływa z braku spójności pomiędzy jego koncepcją mesjańską, a sposobem wystąpienia i działania Jezusa. Chociaż wątpliwość Chrzciciela była jego prywatną ignorancją wobec Jezusa, to jednak pytanie skierował on w imieniu całego ludu izraelskiego.

Inni Ojcowie: Efreem Syryjczyk¹¹, Cyryl Aleksandryjski¹², Jan Chryzostom¹³, Augustyn¹⁴ oraz częściowo Hieronim¹⁵ sądzą, że pytanie Jana było fikcyjne. Według tej interpretacji sam Jan doskonale wiedział, że Jezus jest „Tym, który ma przyjść” i nie istniała żadna kwestia oczekiwania przez Jana na innego mesjasza. Wątpliwości wyrażone w pytaniu nie odnoszą się do samego Jana, lecz do jego uczniów. Chrzciciel – zdaniem powyższych Ojców – pragnął dla nich utwierdzenia wobec posłannictwa samego Jezusa. Jeśli Janowi przypisuje się ignorancję, to tylko w tym celu, by przy tej okazji dostarczyć wysłannikom Chrzciciela argumentów na potwierdzenie mesjańskiego charakteru posłannictwa Jezusa z Nazaretu.

8. Episkt. 121, 1. CSEL 56, 5.

9. Hom. in Evang. I (Hom. VI, 1) PL 76, 1095–1096.

10. Matthäuserklärung. T. 3. GCS XII. Leipzig 1941 s. 105.

11. GSCO 1456.

12. In Matth. PG 72, 397.

13. In Matth. 11, 3 (Hom. 37). PG 56, 772.

14. Sermo 66, 4. PL 38, 432.

15. Epist. 121, 1. GSEL 56, 5.

W świetle rozważań patrystycznych dotyczących treści pytania Jana Chrzciciela można ustalić dwa wnioski. Zdaniem niektórych Ojców Kościoła (Tertulian, Teodoret z Cypru, Ambroży, Orygenes) Chrzciciel sformułował pytanie do Jezusa ze względu na osobiste wątpliwości, co do osoby Mesjasza–Jezusa. Natomiast inni Ojcowie (Efrem Syryjczyk, Cyryl Aleksandryjski, Jan Chryzostom, Augustyn, Hieronim) są wyrazicielami opinii wskazującej, że Jan postawił to pytanie ze względu na swoich uczniów, którym Jezus za pomocą znaków eschatologicznych (Mt 11, 5; Łk 7, 18–22) objawił swoją godność mesjańską, a także uprzedził ich przed zgorzeniem związanym z przyjęciem przez Jezusa krzyża (Mt 11, 6; Łk 7, 23).

II. W okresie średniowieczno–odrodzeniowym egzegeza tej perykopy nie wnosi nowych rozwiązań wobec kwestii interpretacji poselstwa Chrzciciela do Jezusa. W zasadzie wnioski interpretacyjne komentatorów nie odbiegają od wyjaśnień epoki patrystycznej. Stąd pominie się ich omówienie.

Współczesna refleksja biblijna nad tym tekstem otwiera drogę licznym interpretacjom, jak również nowatorskim rozwiązaniom opartym na bazie nowej metody egzegetycznej. W jej ramach omówi się następujące kierunki badań: krytykę historyczno–literacką, historię form oraz historię redakcji.

III. W okresie krytyki historyczno–literackiej jedynym punktem zbieżnym różnych interpretacji treści pytania Jana była historyczność tekstu perykopy natomiast treść pytania Chrzciciela była interpretowana jako efekt niecierpliwości Prekursora pragnącego wymusić tym pytaniem na Jezusie, że On jest Mesjaszem¹⁶. Były też próby tłumaczenia treści pytania Jana jako fikcji o intencji misyjnej skierowanej pod adresem swoich uczniów, by

16. A. Plummer. *Critical and Exegetical Commentary on the Gospel according to S. Luce*. Edinburgh 1922 s. 202; por. H.E.G. Paulus. *Exegetisches Handbuch über die drei Evangelien*. T. 1. Heidelberg 1942 s. 746.

osobiście doświadczyli mesjańskich czynów Jezusa Chrystusa¹⁷. Na bazie tych dwóch interpretacji wyrosła teza wskazująca na to, że Chrzciciel zdawał sobie sprawę z godności mesjańskiej Jezusa i nigdy w nią nie wątpił.

E. Renan podkreślał zaniepokojenie uwięzionego Chrzciciela ruchem wywołanym przez Jezusa w Galilei. Wg niego w pytaniu skierowanym do Jezusa należy widzieć przypuszczenie Chrzciciela, że w Jezusie zaczynają się realizować boskie obietnice dotyczące przyjście Obiecanego, których on dotąd w Nim nie uwzględniał¹⁸. A. Loisy jest bardziej radykalny w swoich poglądach. Według niego Jan w więzieniu nie miał pojęcia o misji Jezusa, a przy tym sam Jezus nie zaliczał Jana do wierzących w Ewangelię. Pytanie skierowane do Jezusa nie wyraża wątpliwości, która wystąpiła u niego po uwierzeniu, ale ma charakter sugestii budzącej się w jego umyśle, a dotyczącej niezwykłego zadania Jezusa. Myśl ta przyszła mu po raz pierwszy pod wpływem wiadomości o cudach, jakich dokonywał Jezus. Pytanie więc Jana – według niego – nie dotyczy „wiary zachwianej” lecz tej, która się „dopiero rodzi”¹⁹. Nie mniej radykalny okazał się M. Dibelius. Jego zdaniem pytania Prekursora nie powinno się interpretować w świetle innych tekstów synoptycznych – szczególnie świadectwa Jana o teofanii znad Jordanu – gdyż tym ostatnim brak było podłoża historyczności. Zapytanie Chrzciciela nie wyróżnia się niczym od pytań wielu ludzi, którzy słysząc o Jezusie, pragnęli dowiedzieć się: kim On jest? Źródłem

17. F. Schleiermacher. *Über die Schriften des Lukas*. T. 1. Berlin 1817 s. 110; D.F. Strauss. *Das Leben Jesu kritisch bearbeitet*. Aufl. 4. T. 1. Tübingen 1840 s. 363.

18. E. Renan. *La vie de Jesus*. Ed. 2. Paris 1863 s. 195.

19. A. Loisy. *Les Evangiles Synoptiques*. T. 1. Ceffonds 1907 s. 660. To wyjaśnienie wydaje się być zależnym od J. Weiss. *Die drei älteren Evangelien*. Göttingen 1906 s. 291.

pytania Jana była więc niepewność, z której należy wnioskować, że nie nawiązał on jeszcze z Jezusem ściśle określonych kontaktów²⁰.

Inni autorzy widzieli w pytaniu zwątpienie Jana w mesjański charakter misji Jezusa ze względu na brak spójności między jego koncepcją Mesjasza, a sposobem działania Chrystusa. A. Schlatter sądził, że źródło wątpliwości Jana tkwiło w nieujawnianiu przez Jezusa polityczno-narodowej koncepcji swojego mesjanizmu; tak pojęty Mesjasz miałby pokonać wrogów Izraela i doprowadzić do wzrostu jego potęgi i świetności²¹. Zdaniem B. Weissa i T. Zahna wątpliwość Chrzciciela w mesjański charakter osoby Jezusa należy upatrywać w braku u Niego cechy surowości sędziego eschatycznego, którą zapowiadał Prekursor²².

Jeśli interpretacja z epoki patrystycznej, tj. fikcja mesjańska, posiada jeszcze zwolenników w pierwszym okresie egzegezy współczesnej, to druga, wskazująca na zwątpienie Jana w zstąpienie Jezusa do podziemi jest już zdecydowanie odrzucana. W tym okresie przeważa wyjaśnienie – sięgające Orygenesisa – dostrzegające w zapytaniu Jana wątpliwość wobec osoby Jezusa jako Mesjasza, która powstała w wyniku konfliktu pomiędzy jego koncepcją mesjańską, a sposobem działalności Jezusa.

IV. Okres historii form jest przedłużeniem powyższej interpretacji, ale wzbogaconej nową metodą egzegetyczną. Wielu autorów tego okresu podważa historyczność perykopy²³, a nawet pojawiają się próby szukania jej związków z literaturą mandejską. To ostatnie stanowisko spotkało się już

20. M. Dibelius. Die urchristliche Überlieferung von Johannes dem Täufer. „Forschungen zur Religion und Literatur des Alten und Neuen Testaments” 15: 1911 s. 38.

21. A. Schlatter. Johannes der Täufer. Basel 1956 s. 152.

22. B. Weiss. Das Evangelium des Matthäus. Leipzig 1905 s. 418; T. Zahn. Das Matthäusevangelium und seine Lukas-Parallelen. Halle 1876 s. 298.

23. J. Klausner. Jesus of Nazareth, his Life, Times and Teachings. London 1925; M. Goquel. Au seuil de l’Evangile. Jean-Baptiste. Paris 1928.

w tym czasie z silną opozycją²⁴. Niektórzy, przyjmując autentyczność odpowiedzi Jezusa, widzą pytanie Jana jako kreację literacką gminy powielkanocnej, która prowadziła polemikę antybaptystyczną²⁵. Większość zwolenników historii form sądzi, że pytanie Chrzciciela było osobistą sprawą Jana, a nie jego uczniów. Wyodrębniają się tu dwie interpretacje: katolicka i protestancka.

Egzegeci katoliccy przy wyjaśnieniu treści pytania Jana wskazują na fakt jego niecierpliwości, by ujrzeć Jezusa w roli mesjańskiego sędziego, który dotychczas jeszcze nie ujawnił się w tym wymiarze. P. Rose twierdzi, że Jan przeżywał zniecierpliwienie z powodu powolnego i niejasnego dla niego tworzenia przez Jezusa Królestwa Bożego. Prekursor żył w przekonaniu, że Królestwo Boże poprzedzone będzie bliskim sądem Bożym. Według wyżej wspomnianego autora Jan nie rozumiał Jezusowej opieszałości w zapowiedzianym sądzie, stąd wysłał do Jezusa swoje poselstwo²⁶.

Podobny wniosek, choć otrzymany inną drogą argumentacji, sformułowali M.J. Lagrange oraz A. Durand. Pierwszy wskazał na niepełne oświecenie Jana przez Boga, co wyraziło się w jego zaniepokojeniu na widok cudów dokonywanych przez Jezusa. Poza tym przedłużający się pobyt w lochach Macherontu był przyczyną jego zniecierpliwienia wobec niedokonywania przez Jezusa dzieła oczyszczenia ludzi, tj. oddzielania dobrych od złych²⁷. Zdaniem A. Duranda Prekursor, nie otrzymując duchowego pokrzepienia od Jezusa, doznał przygnębienia. Źródłem tego stanu było niezrozumienie działania Jezusa, a zwłaszcza brak Jego

24. Por. H. Schlier. Zur Mandäefrage. „Theologische Rundschau” 5: 1933 s. 29–33.

25. Por. M. Dibelius. Die Formgeschichte des Evangeliums. Aufl. 4. Tübingen 1961 s. 75; Goquel, jw. s. 63 n.; E. Klostermann. Das Matthäusevangelium. Aufl. 4. Tübingen 1971 s. 95; K.L. Schmidt. Der Rahmen der Geschichte Jesu. Berlin 1919 s. 117.

26. L’Evangile selon Saint Luc s. 75 – cyt. za B. Buzy. Saint Jean–Baptiste. Etudes historiques et critiques. Paris 1928 s. 291 n.

27. M–J. Lagrange. Evangile selon Saint Matthieu. Paris 1923 s. 214; tenże. Evangile selon Saint Luc. Paris 1927 s. 219.

zainteresowania się Janem w osamotnieniu więziennym. Według niego fakt wysłania misji do Jezusa nie jest wyrazem jego buntu przeciw woli Bożej, czy skargi na swoje życie. Raczej treść pytania ma sens zbliżony do słów, jakie Jezus wypowiedział na krzyżu: Boże mój, Boże, czemuś mnie opuścił!²⁸.

Zdaniem innych autorów²⁹ Chrzciciel przeżywał swoją „godzinę Ogrodu Oliwnego” Jan nie mógł z jednej strony zrozumieć i pogodzić faktu teokratycznego oczekiwania Izraela, a z drugiej duchowego królestwa ujawniającego się w nauczaniu i działaniu Jezusa z Nazaretu. Podobne przeżycia towarzyszyły Mojżeszowi i Eliaszowi³⁰.

Egzegeza protestancka interpretuje jednomyślnie to pytanie, a mianowicie jako zwątpienie w mesjanizm Jezusa. Jedni autorzy³¹ widzą u Jana wątpliwość w wersji złagodzonej, której źródłem miało być błędne nastawienie Chrzciciela oczekującego rychłego objawienia się Jezusa jako Mesjasza. Autorzy opowiadający się za wersją radykalną³² zakładają totalną utratę wiary Chrzciciela w Jezusa, która spowodowana została rozdzwieniem między Mesjaszem sprawiedliwym będącym przedmiotem jego eschatologii, a miłosiernym działaniem Jezusa z Nazaretu.

28. A. Durand. *Evangile selon Saint Matthieu*. „*Verbum Salutis*” T. 1. Paris 1924 s. 203.

29. H.J. Cladder. *Als die Zeit erfüllt war. Das Evangelium des hl. Matthäus*. Freiburg 1922 s. 101; por T. Innitzer. *Johannes der Täufer nach Heiligen Schrift und der Tradition*. Wien 1908 s. 229; S. Staab. *Das Evangelium nach Matthäus*. *Echter Bibel*. T. 1. Würzburg 1951 s. 59 n.

30. T. Innitzer interpretuje opinię Gammsa i Schegga dostrzegającego u Jana tęsknotę za proklamacją przez Jezusa królestwa Mesjasza. Być może – według nich – Jezus czekał na bodziec z zewnątrz do oświadczenia swego mesjanizmu. Tamże s. 327.

31. A. Schlatter. *Die Evangelien und die Apostolgeschichte*. Bd. 1. Stuttgart 1928 s. 372n; tenże. *Der Evangelist Matthäus. Seine Sprache, sein Ziel, seine Selbständigkeit*. Stuttgart 1959 s. 359.

32. E. Klostermann. *Das Matthäusevangelium*. Aufl. 4. Tübingen 1971 s. 94; K.H. Rengstorf. *Das Evangelium nach Lukas*. Bd. 3. Göttingen 1962 s. 98.

W badaniach tego okresu przeważają dwie wiodące interpretacje. Za pierwszą opowiadają się w całości egzegeci katoliccy, którzy widzieli u Chrzciciela brak cierpliwości w stosunku do Jezusa nie spieszącego się z ustanowieniem królestwa Bożego. Druga, reprezentowana przez autorów protestanckich, widzi prawdziwe wahanie Prekursora powstałe w wyniku totalnej różnicy między zapowiedzią Mesjasza–Sędziego, a obecnym działaniem Jezusa.

V. Zdecydowana większość współczesnych egzegetów opowiada się za interpretacją, w której Chrzciciel występuje jako główny zainteresowany mesjańskim charakterem osoby Jezusa. Współcześnie pytanie Jana uważa się jako prośbę skierowaną do Jezusa o informację mesjańską, która rozwiałaby jego wątpliwości, czy On jest prawdziwym Mesjaszem – przedmiotem jego nauki i zapowiedzi eschatologicznych. W ramach tej ogólnej interpretacji można wyróżnić kilka wariantów wyjaśnienia treści pytania Chrzciciela, a mianowicie: wahanie, zdziwienie, zniecierpliwienie.

Według pierwszego wariantu egzegeci sądzą, że Jan uznał mesjański charakter posłannictwa Jezusa. Jednak z biegiem czasu, kiedy czyny i działalność Jezusa były odmienne od Janowych zapowiedzi zaczyna wątpić, czy On jest rzeczywiście Mesjaszem. Poza tym Jezus nie potwierdził jakimś przekonującym argumentem, że jest Mesjaszem. Stąd Chrzciciel dla jasności sprawy zwrócił się ze swoimi wątpliwościami do samego Jezusa, wysyłając przy tym poselstwo. Zdaniem H. Schürmanna³³ Chrzciciel oczekiwał Tego, który ma przyjść w postaci ponadziemskiej i eschatologicznej jako zbawca i sędzia. Oczekiwania mesjańskie Jana były zbieżne z apokaliptyką żydowską. Na tej podstawie H. Schürmann przypuszcza, że „Jan pyta tak, jakby mógł pytać każdy pobożny Żyd w owym czasie”³⁴. Według niego pytanie Jana miało na celu uzyskanie odpowiedzi od Jezusa,

33. Das Lukasevangelium. T. 1. Kommentar zu Kap 1,1–9,50. Leipzig 1970 s. 408.

34. Tamże s. 409. Pogląd ten autor zaczerpnął od E. Lohmeyer. Das Urchristentum. T. 1. Johannes der Täufer. Göttingen 1932 s. 18.

czy jest On gotów objawić się jako *ho erhomenos*, czyli jako przychodzący eschatologicznie. Pomiedzy obrazem Mesjasza zakreślonym przez Chrzciciela z Mt 3, 16–17 a historycznym Jezusem, zdaniem omawianego autora otwiera się przepaść eschatologii znoszącą jakąkolwiek historię. U podstaw pytania Jana miałyby leżeć zgorszenie, na jakie od początku narażone jest twierdzenie o zbawczej ingerencji Boga, a rzeczywistością działającego Jezusa³⁵. Podobny pogląd wyraża A. Vögtle. Według niego Jan Chrzciciel uważał się za ostatniego wysłannika Bożego przed bliskim już sądem eschatologicznym. W jego przepowiadaniu było jedynie miejsce dla eschatologicznego sędziego, a nie dla innej jeszcze osoby między nią, a Nim. Osoba Jezusa nie ujawniała się jako eschatologiczny sędzia skazujący grzeszników na karę zniszczenia. Stąd Jan kierując do Jezusa pytanie wyrażał wątpliwość wobec Jego mesjanizmu³⁶.

Zdaniem F. Hahna, P. Stuhlmachera, R. Pescha, J. Blancka, E. Schillebeeckxa, A. Kolpinga Jan Chrzciciel pytał Jezusa, czy jest On eschatycznym Prorokiem, tzn. ostatnim prorokiem przed końcem czasów. Według nich pogląd ten potwierdził sam Jezus, który w odpowiedzi wskazał Janowi na cuda i głoszenie Dobrej Nowiny. Cuda i głoszenie Ewangelii były zadaniem, które miał spełniać prorok czasów eschatycznych³⁷

Według R. Summersa³⁸ Chrzciciel sądził, że wraz z nadejściem Mesjasza rozpocznie się rodzaj królestwa, którego oczekiwał lud izraelski.

35. Schürmann, jw. s. 409.

36. A. Vögtle. Wunder und Wort in urchristlicher Glaubenswerbung (Mt 11, 2–6; Lk 7, 18–23). W: Das Evangelium und die Evangelien. Düsseldorf 1971 s. 225.

37. F. Hahn. Christologische Hoheitstitel. Ihre Geschichte im frühen Christentum. Göttingen 1963 s. 393 n.; P. Stuhlmacher. Das paulinische Evangelium. T. 1. Vorgeschichte. Göttingen 1968 s. 223; R. Pesch. Jesu ureigene Taten? Ein Beitrag zur Wunderfrage. Freiburg 1970 s. 36 n.; J. Blank. Zur Christologie ausgewählter Wunderberichte. W: Schriftauslegung in Theorie und Praxis. München 1969 s. 124 n.; E. Schillebeeckx. Jesus. Die Geschichte von einem Lebenden. Freiburg 1975 s. 165; A. Kolping. Fundamentaltheologie. T. 2. Die konkretgeschichtliche Offenbarung Gottes. Münster 1974 s. 454 n.

38. Jesus. The Universal Savior. Commentary on Luke. Texas 1972 s. 85 n.

Zapoczątkuje go rewolucja przeciwko Rzymowi, której efektem będzie wyniesienie Izraela ponad wszystkie inne narody. Dotąd Jezus nie dał dowodu, że spełnia tę funkcję, stąd Jan chce odpowiedzi od Niego, czy nie pomylił się w swoim poglądzie. Gdyby chodziło o innego mesjasza niż Jezus, to jego zadanie przygotowania Mu drogi pozostałoby niewykonalne.

R. Fabris podkreśla, że w pytaniu uczniów Chrzciciela spotyka się echo polemiki, w której doszło do konfrontacji wspólnoty judeochrześcijańskiej z Joannitami żyjącymi wspomnieniami swego mistrza Jana Chrzciciela. W ustach zwolenników Jana pytanie to zakłada alternatywę między Jezusem, a Janem: „Ty lub nasz mistrz, Chrzciciel”³⁹.

Inna grupa współczesnych egzegetów sądzi, że Chrzciciel – uznając mesjański charakter wystąpienia i misji Jezusa – przyjął postawę zdziwienia wobec nieoczekiwanego przez niego działania Jezusa. Na tę postawę – zdaniem R. Rieneckera – miał niewątpliwie duży wpływ samotny pobyt Jana w więzieniu⁴⁰. Chrzciciel słysząc o działaniu taumatycznym Jezusa stawiał sobie pytanie: jeżeli jest prawdą, że On jest Mesjaszem, to dlaczego Pan nie wyzwala z więzienia swojego wiernego sługę? Dlaczego nie używa wiejadła i nie osądza niegodziwości Heroda?⁴¹

Zbliżoną do postawy zdziwienia jest opinia wskazująca na niecierpliwość Chrzciciela, by zobaczyć Jezusa, który podejmie wyraźnie rolę Mesjasza⁴². Opinia ta ma pewne uzasadnienie od strony psychologicznej. Mogłaby ona być wyrazem pewnego kryzysu wewnętrznego, jaki przeszedł Poprzednik

39. R. Fabris. Matteo. Roma 1982 s. 256.

40. R. Rienecker. Das Evangelium des Matthäus. Wuppertal 1962 s. 143; por. Cz. Jakubiec. Stare i Nowe Przymierze. Warszawa 1961 s. 233; W. Beilner. Jesus ohne Retuschen. Graz-Wien-Köln 1974 s. 25 n.

41. R. Rienecker. Tamże. Podobnie sądzi J. Radermakers. Au fil de l'evangile selon Matthieu. Lecture continue 2. Bruxelles 1974 s. 154; por. M. Meinertz. Theologie des Neuen Testamentes. Bd 1. Bonn 1950 s. 26.

42. R. Ricciotti. Życie Jezusa Chrystusa. Warszawa 1956 s. 380; J. Dupont. L'ambassade de Jean Baptiste. „Nouvelle revue theologique” 83: 1961 s. 813; W. Bercley. Ewangelia św. Mateusza. T. 1. Warszawa 1977 s. 126.

Chrystusa w więzieniu. J. Dupont⁴³ niecierpliwość Jana łączy z bliskim nadejściem Sędziego–Mesjasza, który zdecydowanie odrzuci bezbożnych i skaże ich na wieczne kary. N. Geldenhuys, B. Orchard, W. Grundmann⁴⁴ wskazują na niecierpliwość Chrzciciela ze względu na miłosierną i łagodną misję Chrystusa. Według nich Jezus winien ujawnić się stopniowo w funkcji sędziowskiej.

Historia wykazała postęp egzegetyczny w badaniu tej perykopy. Interpretacja pytania Jana Chrzciciela różni się w poszczególnych okresach badania perykopy. W okresie patrystycznym, a także średniowieczno–odrodzeniowym przeważa opinia, wg której Jan nie wątpił w charakter mesjański Osoby Jezusa, a jedynie pyta go ze względu na swoich uczniów. Egzegeza współczesna próbuje dać nową interpretację. Po raz pierwszy występuje problem całkowitej lub częściowej historyczności tejże perykopy. Czyni się starania dążące do określenia formy literackiej i treści tekstu. Co więcej, uczniowie Jana schodzą na dalszy plan. Rzeczywistym rozmówcą z Jezusem jest Jan Chrzciciel pragnący zaczerpnąć informacji od Chrystusa, czy On jest mającym nadejść i oczekiwanym przez Izraela Mesjaszem.

Resume. W czasie pobytu w więzieniu Jan Chrzciciel wysłał do Jezusa swoich uczniów z pytaniem: „Czy Ty jesteś Tym, który ma przyjść, czy też innego mamy oczekiwać?” (Mt 11, 3; Łk 7, 19). Historia interpretacji tego logionu wykazała wielość opinii autorów na temat treści pytania Chrzciciela. W związku z tym podjęto próbę wyodrębnienia najbardziej charakterystycznych interpretacji, do których należą:

- wątpliwość fikcyjna – Jan nie wątpił w misję mesjańską Jezusa (Augustyn, Hilary, J. Knabenbauer, D. Buzy, P. Prat);

43. Tamże s. 221.

44. N. Geldenhuys. *Commentary on the Gospel of Luke*. T. 3. Michigan 1960 s. 226; B. Orchard. *A Catholic Commentary on Holy Scripture*. Toronto–New York–Edinburgh 1953 s. 871; W. Grundmann. *Das Evangelium nach Lukas*. Bd 3. Berlin 1961 s. 163.

- ignorancja umiarkowana – Jan był przekonany jedynie o działalności sędziowskiej Mesjasza, natomiast nie zakładał Jego misji dobroczynnej i miłosiernej (A. Loisy, D.F. Strauss, E. Renan, J. Weiss);
- ignorancja radykalna – perykopa miałyby powielkanocne pochodzenie i służyłaby jako tekst polemiki uczniów Jana z chrześcijanami (A. Fridrichsen, M. Goguel, C.H. Kraeling, R. Fabris);
- były też próby interpretowania tego tekstu jako prawdziwego wahania Chrzciciela przeżywającego „godzinę Getsemani”, gdyż jego kerygmat o nadchodzącym Mesjaszu miał kontrastować z misją Jezusa (T. Innitzer, S. Staab, H.J. Cladder, J. Schmidt, K.H. Rengstorg, T.W. Manson).

Wydaje się, że najbardziej racjonalnym i przekonującym jest pogląd – przeważający we współczesnej egzegezie⁴⁵ – według którego Jan Chrzciciel wykazywał niecierpliwość wobec Jezusa, który w działalności taumaturgicznej i nauczycielskiej ujawnił się jako Prorok czasów eschatycznych, ale nie podjął jeszcze działalności jako sędzia. Tę ostatnią prerogatywę szczególnie akcentował Chrzciciel w swoim kerygmacie.

45. Za takim poglądem opowiadają się między innymi: M.J. Lagrange, P. Durand, A. Valensin, J. Huby, J. Ricciotti, R. Rienceker, J. Dupont, W. Grundmann, P. Bonnard i inni.